

Xóm Nghèo

Trần Ngọc Hiếu

Gia đình tôi rời quê lên đây sống chính thức là năm 1962. Tên chính thức là xóm bến đò Phú Định. Thời đó thuộc phường Bình Tiên, Quận Sáu, Đô Thành Saigon. Có lẽ khắp Đô Thành Saigon hồng có cái bến đò ngang nào đặc biệt như cái bến đò Phú Định xóm tui. Đò có 4 bến, 2 bến thuộc Q6 là Phú Định và Bình Tây. 2 bến còn lại là Bình Đông và Hoà Lục thuộc Q7

Saigon.

Người chèo đò lúc đó dân gọi là ông Sáu. Thân hình vạm vỡ mặc áo bà ba đen quần sắng lên tới háng. Chắc năm đó cũng chưa chắc gì tới tuổi 60 nhưng đầu thì lại có cái xi nhông lớn hơn củ tỏi (tóc bới). Nghe nói ông là dân cố cựu tại vùng Hoà Lục, có nghĩa là dân Quận Bảy Saigon chính gốc (nay là P16Q8) nhưng ông chèo đò bằng chân giống như dân chài lưới gốc Bắc di cư miệt Bình An bên bến Phạm Thế Hiển. Trong khi dân Nam chèo bằng tay, chèo đứng.

Ngoài cái tên phổ biến bến đò Phú Định thì xóm tôi còn thêm cái tên ngã ba Cồn Trấu. Tên này rất ít người biết. Có lẽ tên Cồn Trấu xuất phát từ việc xóm tôi có 2 cái lò gạch là Vạn Thành và Lưu Dân Tín. Bên Hoà Lục có một cái hình như tên Quảng hay Vĩnh Xương gì đó và bên **cầu đúc Bình Đông** cũng có một cái tên là Vĩnh Mậu, xa xưa nữa trước khi gia đình tôi định cư ở xứ này thì gần lò gạch có thêm một lò gốm tên Hưng Lợi nghe nói nó tọa lạc ngay cái gò keo.

Qua khỏi cầu sắt Bà Lài có một lò sau này bán lại cho ông trung tá người Bắc ở bộ TTM làm hăng nước mắm, và người Hoa làm hồ bơi Vĩnh Hảo, nhích ra ngã ba Hiệp Hưng là lò Hiệp Hưng mà dân trong vùng lấy cái tên hăng gạch đặt cho tên ngã ba cho dễ biết. Chưa kể bên Bình Tây có cái sân tro của hăng rượu, nên ghe chở trấu về đây đậu rất nhiều để giao cho hăng rượu và mấy cái lò gạch chụm thay củi.

Khi gia đình tôi lên đây sinh sống thì lò gạch chỉ còn hoạt động 1-2 cái mà thôi. Đất mà gia đình tôi cất nhà để ở là đất khuôn viên của cái lò gạch cũ Vạn Thành tháo dỡ ra phân lô bán nền với hình thức là cho thuê vĩnh viễn, mỗi năm bà chủ đất nhà ở đường Nguyễn Hoàng Q5 vô thu tiền cho đến năm 76 hay 77 gì đó thì không thấy vô thu nữa.

Xóm tui thời năm 1962- 1963 là vùng đất nhám nhúa được chính quyền Saigon liệt kê là **vùng đất mất an ninh**. Nổi trội nhất phải kể đến nạn du đảng cát cứ một vùng đến nỗi cảnh sát đi bố phải đi cỡ cấp quận chớ không dám đi kiệu tuần tiểu vài ba người. Đứng đầu du đảng xóm tui là ông Tráng chồng cô Tư Bay ba của thằng Hùng què (bạn của tui sau này) và người đàn em là Sang đen, Sang đen sau này đi theo gánh hát cải lương làm thầy dạy võ. Cũng vì vậy mà xe **taxi cyclo máy nghe nói chớ vô vùng Phú Định là chấp tay xá dài**, cho bao nhiêu tiền cũng không dám chạy. Chưa kể đến việc lâu lâu "mấy ông" về rải truyền đơn hay ám sát những người mà mấy ông gọi là "an phọt" (chỉ điểm).

Xóm tui sung túc nhất là năm 1967, nhà cất san sát, kín mít từ trong đất ra đến mé sông không còn một chỗ trống, ngay cả cái bến đò chỉ còn chừa bề ngang khoảng 1m để làm cầu đò cho khách bộ hành đi lên, đi xuống. Sau đó thì tới thời kỳ hợp rồi tan, tan rồi hợp. Ông bà xưa nói:

- Nhứt quá tam ba bận, hồng sai chút nào cả như trường hợp xóm tui.

Năm Mậu Thân 1968 cả xóm hơn ngàn nóc gia cháy sạch, còn lại chưa đến 10 nhà nhưng cũng không lành lặn, tường vách lỗ trống vết đạn miểng bom.

Sau trận Mậu Thân có nhiều gia đình hồi hương, hay đi nơi khác không về xóm cũ, trong đó cũng có gia đình mấy thằng bạn nhí. Đất lành chim đậu Phú Định dần hồi sinh được khoảng 70-80% cho đến 1975. Một lần nữa xóm Phú Định lại rã bầy, hồi hương, đi kinh tế mới. Nhà tháo dỡ, nhà đập bỏ nham nhở không thua gì mấy so với trận Mậu Thân.

Sau đó một số người hồi hương và đặc biệt là dân đi vùng kinh tế mới Minh Hưng tỉnh Sông Bé lần lượt quay về vì đói khát, vì một số vấn đề liên quan khó nói. Xóm Phú Định dần dần hồi phục có công ăn việc làm, nghề mà dân làm nhiều nhất là thợ làm lò ống và thợ in gạch bông. Vì vùng Phú Định là cái nôi khi có cả trăm cơ sở, công ty lớn nhỏ ra đời. Hợp rồi lại tan, lần sau cùng người dân bến đò Phú Định tan đàn xẻ nghé vĩnh viễn là khi giải toả làm đại lộ Đông Tây và dự án chung cư Rạch Ruột Ngựa cái dự án cc ma này đã thu hồi trên dưới 300 hộ dân đền bù rẻ mạt rồi bỏ đất hoang cho đến tận bây giờ cũng ngót nghét 20 năm. Ngậm ngùi mỗi người đi mỗi ngã.

Hồi ông nội tui còn khoẻ mạnh, trong những đêm khuya buồn nằm kể chuyện làng quê nội tui bù ngùi tâm sự :

- Ông bà xưa nói đất ông lò, ông táo xây nhà làm ăn không khá nổi ông không tin, nhưng có lẽ là sự thật.

Không tin cũng hồng được, khi mà cả xóm có hơn ngàn nóc gia mà chỉ có 3-4 gia đình là khá giả. Còn lại thì nghèo kiệt xác, có ăn có mặc là may. Con nít cả xóm học hành ngô chẳng ra ngô mà khoai thì cũng chẳng ra khoai, tui cũng nằm trong số đó. Tui nhớ hồi giải toả làm đại lộ Đông Tây, có thằng trong xóm làm quan về nói:

- Máy ống hợp đánh giá dân xóm mình dốt chẳng ai có bằng đại học nên hồng sợ thua gửi gì cứ thế mà giải toả.

Phú Định bây giờ là xứ nhà giàu có cái tên hiện đại là khu dân cư Bình Phú. Bình Phú là tên ghép vùng Phú Định thuộc phường Bình Tiên để lập ra thêm phường mới vào năm 1970. Còn dân Phú Định cựu trào giờ còn lại chưa đến mấy phần trăm. Đa số đều ly hương xa xứ, nhưng vẫn đậm chất tình người mang tên dân Phú Định, mỗi khi nghe tin có người lớn tuổi xa rời cõi tạm, vĩnh biệt hồng trần thì ới ới gọi nhau tề tựu ngồi ôn cố tri tân, nhắc lại thời xưa cũ, viếng thăm xóm giềng đót nén hương trầm để tưởng nhớ người quá cố, người chòm xóm thân thương một thời nơi vùng Phú Định...

Trần Ngọc Hiếu